

ทิศทางและแนวโน้มของภาวะผู้นำทางการประถมศึกษาในยุค Digital Disruption*

ชวลิต ขอดศิริ¹ วชิรา เครือคำอ้าย² จักปรุพท์ วิชาอัครวิทย์³

(วันที่รับบทความ: 26 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 28 ธันวาคม 2564)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่ออภิปรายถึงความรู้ สมรรถนะ จิตวิญญาณความเป็นผู้นำ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ความท้าทายของทิศทางและแนวโน้มของภาวะผู้นำทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในยุค Digital Disruption และ 2) เพื่อเท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำทางการศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล บทบาทภาวะผู้นำทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในยุค Digital Disruption ปัจจัยนำมาสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษาในยุค Disruptive Innovation นวัตกรรมการศึกษาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในยุค Disruptive Innovation และแนวทางการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาไปสู่ผู้นำด้านเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาสมรรถนะความรู้ดิจิทัลไปสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคต ด้วยการสร้างพลังเครือข่ายวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา ทั้งในระดับชาติและนานาชาติต่อไป

คำสำคัญ: ทิศทางและแนวโน้ม, ภาวะผู้นำทางการประถมศึกษา, Digital Disruption, บริหารการศึกษา

* บทความวิชาการ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2564

¹ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, E-mail: chawalit_kod@gcmru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, E-mail: wachira_kru@gcmru.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ, E-mail: dr.chaparon@gmail.com

The Directions and Trends for Elementary Education Leadership in The Digital Disruption Era*

Chawalit Kodsiri¹ Wachira Kruekam-ai² Chakparun Wicha-akkharawit³

(Received: July 26, 2021; Revised: December 24, 2021; Accepted: December 28, 2021)

Abstract

The objective of this academic article was 1) to discuss concerning knowledge, competencies, spirituality, leadership for creating changes, challenges of direction and trends of leadership for the primary education in the digital disruption era, and 2) to keep up with the changing situations of digital disruption technology that affected the school management in the digital era to achieve the ultimate goal which consisted of concepts and theories of educational leadership and learning management in the 21st century, primary education leadership for digital change, roles of leadership for primary education in the digital disruption era, factors leading to success for the learning management in primary schools of the disruptive innovation era, educational innovation to create change in the disruptive innovation era and the guidelines for developing primary school teachers to become technological leaders in order to improve digital literacy for the future changes by building professional networks of educational administration both nationally and internationally.

Keywords: Directions and trends, Elementary education leadership, Digital disruption, Educational administration

* The Article form Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Rajabhat Chiang Mai University, 2021

¹ Lecturer of Elementary Education, Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University, e-mail: chawalit_kod@g.cmu.ac.th

² Assistant Professor, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University, e-mail: wachira_kru@g.cmu.ac.th

³ Assistant Professor, Department of Educational Administration, Graduate School, Payap University, e-mail: dr.chakparun@gmail.com

บทนำ

เนื่องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258 จ. ได้บัญญัติให้มีการดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านการศึกษาคอบคลุมให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษ เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ให้มีการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

ทั้งนี้ กรอบและทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปรัชญานำทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศ ให้เกิดประสิทธิผลในการขับเคลื่อนพลวัตการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างเป็นรูปธรรมและโดยที่ทั่วโลก รวมถึงไทยยังอยู่ในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับความท้าทายจากภายนอกและภายในประเทศที่มีความผันแปรสูงและมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทั้งหมดที่ส่งผลกระทบต่อและมีอิทธิพลกับโครงสร้างและองค์ประกอบของประเทศในทุกมิติ เพื่อนำมาประมวลผลและกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศที่ควรมุ่งไปในอนาคต ให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ตลอดจนสามารถนำพาประเทศให้เติบโตต่อไปท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถสร้างสรรค์โอกาสจากความท้าทายภายนอกและสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในประเทศ ให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง สามารถบรรลุเป้าหมายในระยะ 20 ปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

สำหรับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 4 (SDG-4) คือเป้าหมายการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ “ประกันคุณภาพการศึกษาที่ครอบคลุมและเท่าเทียมกันและส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน” SDG 4 ซึ่งเป็นวาระการพัฒนาใหม่ของโลกในช่วงระยะเวลา 15 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2559-2573) เป็นเป้าหมายที่ระบุถึงด้านการศึกษาไปสู่ Education 2030 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นการใช้ Disruptive Innovation จึงเป็นนวัตกรรมทางธุรกิจที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เพื่อสร้างนวัตกรรมที่แตกต่างไปจากการดำเนินการทางธุรกิจแบบเดิม ๆ และสามารถเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดได้อย่างรวดเร็วและรุนแรง (วิชัย วงษ์ใหญ่, และมารุต พัฒนาผล, 2562: 1) และ Disruptive World จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงของโลกที่สิ่งหนึ่งเข้ามาแทนที่อีกสิ่งหนึ่งทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงขึ้น อันเป็นผลมาจากการเข้าถึงนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ความสะดวกรวดเร็วของข้อมูลและพฤติกรรมนอกกรอบ ตลอดจนถึงข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำนวนมากในโลกออนไลน์ (พัชรารักษ์ ดวงชื่น, 2562) หากกล่าวถึง เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่ส่งผลให้เกิด Digital Disruption ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต การทำงานและการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้มีบทบาทอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหา (พิชญ์สินี มะโน, 2562) ทั้งนี้ กมลวรรณ จันทร (2564) สรุปถึงกระแสโลกที่ผันผวน หรือ VUCA World ที่ทุกคนต่างพุ่งเป้ามาที่ด้านการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน และต้องทบทวนเพื่อปรับตัวให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วพลิกผันไม่แน่นอน โดยการบริหารสถานศึกษาในโลกยุคพลิกผัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการบริหารสถานศึกษาอย่างมีเป้าหมาย และแก้ปัญหาด้านต่าง ๆ ตามแนวทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ ควบคุม ดูแลสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

ในบทความนี้ ผู้เขียนรวบรวม แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำทางการศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำทางการประถมศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงในยุค Digital Disruption บทบาทภาวะผู้นำทางการประถมศึกษาในยุค Digital Disruption ปัจจัยนำมาสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษาในยุค Disruptive Innovation นวัตกรรมการศึกษาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในยุค Disruptive Innovation และแนวทางการพัฒนาครูประถมศึกษาไปสู่ผู้นำด้านเทคโนโลยี ที่เริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประมวลเอกสาร และดำเนินการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่เผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือบทความวิชาการและวารสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาและนำมาคัดเลือกโดยพิจารณาจากความน่าเชื่อถือ ความเหมาะสม ความถูกต้องของแหล่งข้อมูล อายุของงานวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบความคิดและเรียบเรียงเนื้อหาให้ทันสมัย โดยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของบทความนี้

แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำทางการศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

1. ความหมายของผู้นำทางการศึกษาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass, & Avolio (1995) ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา สำหรับปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ แนวคิดของ Hoy, & Miskel (2001) ที่กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงควรสามารถชี้แจงความต้องการจำเป็น สำหรับการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจน สร้างวิสัยทัศน์ใหม่และสร้างความผูกพันต่อวิสัยทัศน์นั้นสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามทำงาน เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตน เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานเดิมและสามารถเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นที่เลี้ยงแก่ผู้ตาม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบทบาทของสถานศึกษา วัฒนธรรมในองค์กร ที่มีแนวปฏิบัติที่ดี

อันจะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยคำนึงถึงจุดเด่น จุดพัฒนา โอกาส และอุปสรรคในโรงเรียน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบ การตัดสินใจของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา

2. ความหมายของภาวะผู้นำครูเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน

การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับภาวะของผู้นำของครู ยังขาดการให้คำจำกัดความที่ชัดเจน การให้คำจำกัดความมีหลายแง่มุมและเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา (York-Barr, & Duke, 2004: 260) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำครู และสรุปความหมายของภาวะผู้นำของครูที่พบในงานวิจัยไว้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของครูในแง่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน คือ ครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ ใช้บทบาทของผู้นำเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ท่ามกลางครู และครูผู้นำเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยมุ่งเน้นที่ความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

2. ภาวะผู้นำของครูในแง่ของการใช้พฤติกรรมผู้นำ คือ การที่ครูผู้นำใช้พฤติกรรมครูผู้นำทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการใน 4 ลักษณะได้แก่ 1) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม 2) ภาวะผู้นำแบบมุ่งคุณภาพขององค์กร 3) ภาวะผู้นำตามภารกิจที่ปฏิบัติ และ 4) ภาวะผู้นำแบบใช้บทบาทคู่ขนาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) ครูผู้นำให้ความสำคัญกับการปรึกษาหารือกับผู้ร่วมงาน โดยใช้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงานเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ

2.2. ภาวะผู้นำการเรียนรู้ (Learning Leadership) ครูเป็นผู้ชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) คอยช่วยเหลือ สนับสนุน และเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนสร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่ ทั้งทางด้านทักษะ เนื้อหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่สำคัญและจำเป็นต่อตัวผู้เรียน และมุ่งสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2.3 ภาวะผู้นำกลุ่มตามภารกิจที่ปฏิบัติ (Mission Leadership) ครูผู้นำใช้พฤติกรรมผู้นำให้สอดคล้องกับลักษณะของภารกิจที่ปฏิบัติและคุณลักษณะของกลุ่ม

2.4 ภาวะผู้นำแบบใช้บทบาทคู่ขนาน (Parallel Leadership) ครูผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญกับกระบวนการในการสร้างความผูกพันให้ฝ่ายบริหารเข้ามาปฏิบัติกร่วมกันเพื่อเป้าหมายสร้างศักยภาพให้กับโรงเรียน ด้วยการสร้างบรรยากาศของการไว้วางใจ ซึ่งกันและกันและการสื่อสารแบบเปิด

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำทางการศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน

คนไทยในฐานะการเป็นพลเมืองของโลก ที่มีการดำรงชีวิตท่ามกลางโลกแห่งเทคโนโลยี โลกของเศรษฐกิจและการค้า โลกาภิวัตน์กับเครือข่าย ความสมดุลของสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ความเป็นสังคมเมือง ความเป็นสังคมผู้สูงอายุ และความเป็นโลกส่วนตัวอยู่กับตัวเอง ซึ่งการที่ผู้นำทางการศึกษาจะมีวิธีการ แนวปฏิบัติที่ดี ถูกต้องตามหลักวิชาการ จำเป็นต้องอาศัยแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นฐานคิดที่สำคัญในการจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย เพื่อเท่าทันการเปลี่ยนแปลงกับโลกในปัจจุบันและอนาคต

ภาวะผู้นำทางการประมณศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

ในสถานการณ์ปัจจุบันหลายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน กำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเป็นสถานที่ ที่มีผู้เรียนอยู่รวมกันจำนวนมาก จึงมีความเสี่ยงสูงที่อาจจะมีการแพร่ระบาดได้ในกลุ่มเด็ก ไปยังบุคคลในครอบครัว หากมีการระบาดในกลุ่มเด็กเกิดขึ้นจะมีผลกระทบในสังคมหรือผู้ใกล้ชิด เช่น ครู พ่อแม่ ผู้สูงอายุที่ติดเชื้อมาจากเด็ก องค์การอนามัยโลก WHO, UNICEF, & CIFRC (2020) ได้เสนอแนวทางในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดในโรงเรียน โดยให้ตระหนักถึงการป้องกันทางด้านสภาวะแวดล้อมในโรงเรียน สุขอนามัยของผู้เรียนและการผ่อนปรนการลาป่วย ให้กับครู ผู้เรียน และบุคลากรทางการศึกษา เมื่อมีอาการป่วย นอกจากนั้น การเว้นระยะห่างทางสังคม เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญที่ควรคำนึงถึง โดยให้มีการจัดห้องเรียนแบบสลับกันมาเรียน ยกเลิกกิจกรรมที่มีการรวมตัวกัน กีฬา เกม และการชุมนุมกันเป็นกลุ่มใหญ่ และจัดโต๊ะเรียนให้ห่างกัน อีกทั้งยังส่งเสริมให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนออนไลน์อีกด้วย นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลผู้เรียน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงได้จัดทำแนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ในปีการศึกษา 2563 เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทางรัฐบาล กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีแนวทางในการดำเนินการปรับปรุงแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ โดยให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ดังนี้

1. การเรียนในชั้นเรียน (On-Site) การเรียนการสอนที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือในชั้นเรียนเป็นหลัก โดยครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนอื่น ๆ มาบูรณาการใช้กับการเรียนในชั้นเรียนได้ เช่น การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On-Air) หรือ การเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต (Online) เป็นต้น

2. การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On-Air) การเรียนการสอนทางไกลผ่านโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลและระบบดาวเทียม เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ในทุกครัวเรือน ทั้งนี้ มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้อนุเคราะห์ในการส่งสัญญาณออกอากาศ 15 ช่องสัญญาณ (อนุบาล 1 - ม.6) พร้อมทั้งอนุเคราะห์เนื้อหาสาระการเรียนรู้ในระดับ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้จัดทำสื่อวีดิทัศน์การเรียนการสอน

3. การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) การเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นการศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามความสนใจ หรือครูอาจกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้อ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาด้วยตนเองได้ทุกที่ทุกเวลา เนื้อหาอาจประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ และสื่อมัลติมีเดียอื่น ๆ ซึ่งผู้เรียน ครู และเพื่อนร่วมชั้นเรียนสามารถติดต่อ สื่อสาร ประึกษา หรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนทั่วไป โดยใช้ช่องทางการสื่อสารผ่าน E-mail, Chat, Social Network เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า ผู้บริหารสามารถนำหลักการเรียนการสอนในรูปแบบของ On Demand โดยบูรณาการการเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างข้อ 1-2-3 ร่วมกันตามสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

ดังนั้น แนวทางของผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลกับการใช้ชีวิตแบบวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เพื่อไปสู่ชีวิตวิถีถัดไป (Next Normal) ผู้นำทางการประถมศึกษาควรหาจุดสมดุลระหว่างกลยุทธ์ และ เครือข่ายในการทำงานร่วมกันทั้งในระดับพื้นที่และระดับส่วนกลางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทางการศึกษา หรือการเลือกที่จะบริหารทรัพยากรในการบริหารงาน ได้แก่ 5M Model คือ Manpower Machine Material Method และ Management ทั้งนี้ เพื่อยู่อุดหนุนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ ผู้นำทางการประถมศึกษาควรมุ่งมั่นที่ศักยภาพในตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ไปสู่เวทีระดับชาติและนานาชาติ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG-4) ด้านการศึกษา ที่มีความยั่งยืน สอดคล้องกับ OECD (2021) ซึ่ง OECD Future of Education and Skills 2030 ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และค่านิยมที่ผู้เรียนต้องการในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดกรอบเพื่อสร้างขึ้นโดย ผู้กำหนดนโยบาย นักวิจัย ผู้บริหาร ครู และผู้เรียนจากทั่วโลก จึงได้กำหนดกรอบแผนที่ความคิดของการเรียนรู้สะท้อนให้เห็นในการเรียนรู้ของ OECD เข้มทิศ ปี ค.ศ. 2030 เพื่อเป็นการกำหนดความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และค่านิยมที่ผู้เรียนจำเป็นต้อง เติบโตเต็มศักยภาพและนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนและโลก

อีกทั้ง เตรียมความพร้อมของสถานศึกษาก่อนเปิดเรียน เพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบ ศักยภาพของภาวะผู้นำต่อการพัฒนาสถานศึกษาแบบ New Normal นอกเหนือจากการรักษาความปลอดภัยของทุกคนที่ต้องมาอันดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่า การให้ความเอาใจใส่ในด้านความสะอาด ความปลอดภัยในสถานศึกษา เช่น

การเว้นระยะห่างทางสังคม จุดให้บริการเจลล้างมือ การให้บริการพ่นยาฆ่าเชื้อตามจุดต่าง ๆ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 แพร่ระบาดอย่างรุนแรง หากพึ่งพาเพียงแต่หน่วยงานภาครัฐแล้วอาจไม่ทันการณ์ เราจึงเห็นภาพในสถานศึกษามีจุดบริการต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านสุขอนามัยของตนเองและส่วนรวม ตลอดจนเพื่อร่วมพลังสร้างความร่วมมือและความปลอดภัยด้านสุขภาพจิตสาธารณะไปด้วยกัน

บทบาทภาวะผู้นำทางการประถมศึกษาในยุค Digital Disruption

ภาวะผู้นำทางการประถมศึกษาในยุค Digital Disruption นั้น หากเปรียบเทียบกับการศึกษาในโลกที่ต่างประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน แต่มีวิธีการในการบริหารจัดการศึกษาที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบริบทของประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ ทั้งในแง่ของมิติทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ในที่นี้ได้ยกตัวอย่าง การศึกษาในระบบและนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรมศึกษานิสิตวิทยาลัยและเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่ประสบปัญหาดังกล่าว มีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของโรคระบาดอุบัติใหม่ เช่น โรคซาร์ส (SARS) ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 (Influenza A (H1N1), A(H1N2), A(H3N2), A(H5N1), A(H9N2) และโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นต้น โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่ดี ผ่านการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อมูลการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในชุมชน การประกาศหน้าเสาธง การโฮมรูมในชั้นเรียน จดหมายข่าวสาร ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่น การดูแลสุขภาพตนเองให้แข็งแรงเสมอ เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ในสถานศึกษา รวมไปถึงหลักจะมุ่งเน้นไปที่การรักษาความปลอดภัยของทุกคน เพื่อป้องกันไม่ให้มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ในการระบาดระลอกใหม่นี้ อาจส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาอย่างเลื่องไม่ได้การนำศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลมาช่วยแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในให้ครูผู้สอนสามารถทำงานได้จากที่บ้าน (Work from Home: WFH) ในขณะที่มีการเสริมมาตรการด้านสุขอนามัย และมาตรการการป้องกันอย่างเข้มงวด วิธีป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เช่น การตรวจวัดอุณหภูมิ ก่อนเข้าสถานศึกษา การล้างมือบ่อย ๆ โดยใช้สบู่และน้ำ หรือเจลล้างมือที่มีส่วนผสมหลักเป็นแอลกอฮอล์ การรักษาระยะห่างที่ปลอดภัยจากผู้ที่ไอหรือจาม การสวมหน้ากากอนามัยเมื่อเว้นระยะห่างไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ยังต้องทำงานในสถานศึกษาปฏิบัติตนทุกวันในการทำงานได้อย่างปลอดภัยและสามารถดำเนินงานและภารกิจของสถานศึกษาและให้ผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชน มีความเชื่อมั่นและมั่นใจในสถานศึกษาว่ามีความปลอดภัยและบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการนำศักยภาพเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลมาปรับใช้ในสถานศึกษาได้อย่างเต็มรูปแบบ ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพ การออกแบบและวางระบบการให้บริการดิจิทัลครอบคลุมทุกระดับชั้น ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การเช็คชื่อผู้เรียน การติดตาม ระบบช่วยเหลือดูแลผู้เรียน รูปแบบ Online Onsite หรือผสมผสาน

ผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจและบทบาทเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอนและการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ระดมและจัดสรรทรัพยากร ได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารสถานศึกษา จึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างมีประสิทธิภาพและศักดิ์ศรีผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบทหลากหลายส่วนนั้นน่าจะเปรียบได้กับ “ผู้บริหารมืออาชีพ” จึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพคุณภาพเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา (ยุวดี ยี่มรอด, และสำเริง อ่อนสัมพันธ์, 2561)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่สำคัญ มี 9 บทบาท ได้แก่ 1) บทบาทในฐานะผู้นำ จะต้องการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 2) บทบาทในฐานะผู้รักษาระเบียบวินัยของผู้เรียน 3) บทบาทในฐานะผู้ประเมิน ผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องมีความรับผิดชอบในการประเมินผลงานของครูด้วยความเป็นธรรม 4) บทบาทในการพัฒนา ดำเนินงาน และการประเมินโครงการ 5) บทบาทในการทบทวนนโยบายและกระบวนการภายใน 6) บทบาทในการกำหนดตารางการปฏิบัติงานต่าง ๆ 7) บทบาทในการจ้างครูใหม่เป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องจ้างหรือรับครูและเจ้าหน้าที่เข้ามาใหม่ในการทำงาน ได้อย่างถูกต้อง 8) บทบาทในการปกครองและชุมชนสัมพันธ์ และ 9) บทบาทในการมอบหมายงาน (Derick Meado, 2016)

ปัจจัยนำสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษาในยุค Disruptive Innovation

ปัจจัยนำสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation นั้น และเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถ Disrupt ผู้เรียนให้มีความยึดมั่นผูกพันกับการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่สังคมแห่งอนาคต ซึ่งปัจจัยสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation คือ การมี Global Growth Mindset หรือกระบวนการทางความคิด เพื่อการเติบโตที่เป็นสากล (วิชัย วงษ์ใหญ่, และมารุต พัฒนา, 2562) ดังนี้

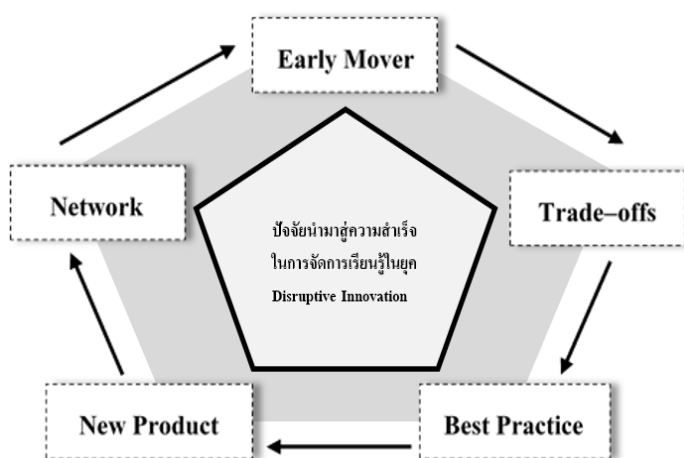
Early Mover หมายถึง การคิดก่อนทำก่อน การเรียนรู้และติดตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมวิเคราะห์คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและเริ่มปรับเปลี่ยนสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Trade-offs หมายถึง การตัดสินใจให้ไว้และถูกต้องบนทางเลือกต่าง ๆ ที่อาจจะมากกว่าสองทางเลือก จากการวิเคราะห์ big data ปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตัดสินใจปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ โดยไม่ชักช้า ลังเล เรียนรู้จากความผิดพลาดและนำมาปรับปรุงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตอบโจทย์ผู้เรียน

Best Practice หมายถึง การเรียนรู้จากคนที่มีประสบการณ์สูง ทั้งบุคคลที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกัน และต่างวิชาชีพ เรียนรู้ว่าเขามีวิธีคิดอย่างไร มีวิธีการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างไรแล้ว นำมาปรับใช้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของเรา

New Product หมายถึง การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ (นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ไม่ติดขัดอยู่กับความสำเร็จแบบเดิม ๆ หรือความสำเร็จในอดีต

Network หมายถึง การสร้างพลังเครือข่าย นักสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ต่อไป ซึ่งรูปแบบการสร้างพลังเครือข่ายในปัจจุบันคือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

ภาพที่ 1 ปัจจัยนำสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation
ปรับจาก (วิชัย วงษ์ใหญ่, และมารุต พัฒนา, 2562)

ทั้งนี้ กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) จึงมีความสำคัญมากกว่าผลผลิตของการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง ส่วนการประเมินเน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) และการประเมินทักษะปฏิบัติ (Performance) การศึกษาทุกวันนี้ไม่ได้แข่งกันที่ความสำเร็จ หรือความสามารถในปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังแข่งขันกันด้วยการคาดการณ์อนาคตและการเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น (วิชัย วงษ์ใหญ่, และมารุต พัฒนา, 2562: 28)

นวัตกรรมการศึกษาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในยุค Disruptive Innovation

องค์กรการศึกษาในยุค Disruptive World จึงต้องมีการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ซึ่งนวัตกรรมที่นำมาใช้ทางการศึกษา ทั้งการกระทำใหม่และสร้างสิ่งใหม่ รวมทั้งการพัฒนาคัดแปลงจากสิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ (พัชรารักษ์ ดวงชื่น, 2561)

1. **นวัตกรรมด้านสื่อการสอน** เนื่องจากมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์เครือข่ายและเทคโนโลยี โทรคมนาคม ทำให้นักการศึกษาพยายามนำศักยภาพของเทคโนโลยีเหล่านั้นมาใช้ในการผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้ใหม่จำนวนมากมาย ทั้งการเรียนด้วยตนเอง การเรียนเป็นกลุ่ม การเรียนแบบมวลชน ได้แก่ การประชุมทางไกล (Teleconference) ชุดการสอน (Instructional Model) และ วิทัศน์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Video) เป็นต้น

2. **นวัตกรรมด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน** คุณลักษณะทางด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน ต้องเป็นสิ่งใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนทั้งหมด เช่น วิธีสอนใหม่ ๆ สื่อการสอนใหม่เป็นสิ่งที่ใหม่ เพียงบางส่วนเช่นมีการผลิตชุดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่แต่ยังคงมีรูปแบบเดิมเป็นหลักอยู่เป็นสิ่งที่ใหม่ ที่ยังอยู่ในกระบวนการทดลองว่าจะมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้มากน้อยเพียงไรเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้บ้างแล้วแต่ยังไม่แพร่หลายและเป็นสิ่งที่เคยปฏิบัติมาแล้วครั้งหนึ่งแต่ไม่ค่อยได้ผล เนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุนต่อมาได้นำมาปรับปรุงใหม่ทดลองใช้และเผยแพร่จัดได้ว่าเป็นนวัตกรรม ได้ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2551)

3. **นวัตกรรมทางด้านหลักสูตร** เป็นการใช้วิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการสอนบุคคลให้มากขึ้นเนื่องจากหลักสูตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศและของโลกการพัฒนาหลักสูตรตามหลักการและวิธีการดังกล่าวต้องอาศัยแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นนวัตกรรมการศึกษาเข้ามาช่วยเหลือจัดการให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการนวัตกรรมทางด้านหลักสูตร ในประเทศไทย ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร เช่น 1) หลักสูตรบูรณาการเป็นการบูรณาการ 2) หลักสูตร รายบุคคล 3) หลักสูตรกิจกรรมและประสบการณ์ และ 4) หลักสูตรท้องถิ่น

4. **นวัตกรรมด้านการวัดและการประเมินผล** เป็นนวัตกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการวัดผลและ ประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการวิจัยทางการศึกษาการวิจัยสถาบัน ด้วยการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาสนับสนุนการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษาครูอาจารย์ ตัวอย่างนวัตกรรมทางการวัดและการประเมินผล ได้แก่ การพัฒนาค้างข้อสอบ การลงทะเบียนผ่านทางเครือข่าย คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การใช้บัตรสมาร์ทการ์ด เพื่อการใช้บริการของสถาบันศึกษาการใช้คอมพิวเตอร์ ในการตัดเกรด เป็นต้น

5. **นวัตกรรมด้านการบริหารจัดการ** เป็นการใช้นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศเข้ามาช่วย ในการบริหารจัดการ เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารการศึกษาให้มีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของโลกนวัตกรรมทางการศึกษา ที่นำมาใช้ทางด้านการบริหารจะเกี่ยวข้องกับระบบ การจัดการฐานข้อมูลในหน่วยงานสถานศึกษา เช่น ฐานข้อมูลผู้เรียน นักศึกษา ฐานข้อมูลคณาจารย์และ บุคลากรในสถานศึกษา ด้านการเงินบัญชีพัสดุและครุภัณฑ์ฐาน ข้อมูลเหล่านี้ต้องการระบบที่สมบูรณ์ มีความปลอดภัยของข้อมูลสูง นอกจากนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับสารสนเทศภายนอกหน่วยงาน เช่น

ระเบียบ ปฏิบัติ กฎหมาย พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องมีการอบรม เก็บรักษาและ ออกแบบระบบ การสืบค้นที่ดีพอซึ่งผู้บริหารสามารถสืบค้นข้อมูลมาใช้งานได้ทันที ตลอดเวลาการใช้ นวัตกรรมแต่ละด้านอาจมีการผสมผสานที่ซ้อนทับกัน ในบางเรื่อง ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาไปพร้อมกัน หลายด้าน การพัฒนาฐานข้อมูลอาจต้องทำเป็นกลุ่ม เพื่อให้สามารถนำมาใช้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Innovation for Education, 2018)

นวัตกรรมการศึกษาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในยุค Disruptive Innovation จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัย นวัตกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยส่งเสริม สนับสนุน และขับเคลื่อนระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ผสมผสานการบูรณาการการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่สังคมแห่งอนาคต ซึ่งปัจจัยสำคัญของการ จัดการการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation

แนวทางการพัฒนารูปธรรมศึกษาไปสู่ผู้นำด้านเทคโนโลยี

นับตั้งแต่อดีต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 6 ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ขึ้น และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2464 กระทรวงศึกษาจึงได้กำหนดให้วันที่ 1 ตุลาคมของทุกปี เป็นวันประถมศึกษาแห่งชาติ (พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา, 2464) จนกระทั่งในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการ ประถมศึกษาขึ้น จึงได้โอนโรงเรียนประชาบาลกลับมาสังกัดคณะกรรมการการศึกษา การจัดงานวันศึกษา ประชาบาล จึงสิ้นสุดลงและกลับมาจัดวันประถมศึกษาแห่งชาติขึ้นใหม่ โดยกำหนดให้เปลี่ยนจากวันที่ 1 ตุลาคม มาเป็นวันที่ 25 พฤศจิกายน ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัวแทน เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นผู้ให้การสนับสนุนการประถมศึกษาและพระราชทานตรา พระราชบัญญัติ อีกทั้ง เป็นการเฉลิมพระเกียรติพระองค์ในคราเดียวกันกับ “วันวิสาขบูชา” ที่ตรงกับวันที่ 25 พฤศจิกายน ของทุกปี ดังนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา วันประถมศึกษาแห่งชาติ จึงถูกกำหนดให้เป็น วันที่ 25 พฤศจิกายนของทุกปี ดังพระอภินิหารของพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงมองเห็นโอกาส และ ประกอบพระราชกรณียกิจมากมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วันประถมศึกษาแห่งชาติ จึงเป็นอีกวันหนึ่งที่ สำคัญของปวงชนชาวไทยที่รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทยที่มีต่อวงการการศึกษา และ เป็นการปลุกจิตสำนึกของชาวไทยให้เห็นความสำคัญของการศึกษาไทย ซึ่งเป็นก้าวสำคัญทางประวัติศาสตร์ การศึกษาของชาติไทย (ชนากิต เรียบเรียง, 2541)

จากวันนั้นถึงวันนี้ การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในวงการการศึกษาไทย นับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ฉบับแรก จวบจนถึงปัจจุบันกว่า 100 ปี (1 ศตวรรษ) มีการพัฒนางานการศึกษา ให้ทันสมัยเทียบเท่านานาชาติอารยประเทศ ก็คือ เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงชีวิตประจำวันของมนุษย์ อีกทั้งสร้างโอกาส และความเสมอภาคของมวลมนุษยชาติ รวมไปถึงการศึกษาก็เช่นเดียวกัน การเรียนรู้และค้นหาข้อมูล สารสนเทศ ที่ไม่สิ้นสุดอยู่ตลอดเวลาหลากหลายช่องทาง เทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาไปอย่างก้าวไกล

ดังนั้น จึงต้องมีความพยายามปรับตัวเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการปรับตัวของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาไปสู่ผู้นำด้านเทคโนโลยี ให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับโลกยุค Digital Disruption จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามผู้บริหาร ครูและนักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล หาคำความรู้ องค์ความรู้ นั้นได้โดยไม่มีข้อจำกัด สามารถเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกพื้นที่ อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะยุคดิจิทัลหลักที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) ความรวดเร็วในการสื่อสาร 2) การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ไม่มีขอบเขต และ 3) การใช้ความรู้มาบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนสามารถจัดเก็บ เข้าถึง ใช้พัฒนาความรู้ เผยแพร่และแบ่งปันความรู้ได้อย่างทั่วถึง (จิณฉัตร ปะโคทัง, 2561) ทั้งนี้ จากทัศนที่สำคัญของนักการศึกษาได้คาดการณ์แนวทางการพัฒนาครูประถมศึกษาไปสู่ผู้นำด้านเทคโนโลยีในอนาคตอันใกล้นี้ เราอาจไม่มีผู้เรียนให้สอนเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริง การศึกษาจะไม่หายไปไหน แต่จะเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิมคือ ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียน ตามตารางเวลาเรียนที่กำหนดเท่านั้น แต่อาจเรียนที่บ้านหรือสถานที่อื่น ๆ ผ่านระบบออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ โดยที่ครูอาจจะเป็นผู้สร้างเนื้อหาขึ้นเองหรือแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา โดยการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน และการวางแผนของผู้บริหาร โรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาได้เรียนเป็นการบ้าน แล้วเข้ามาอภิปราย หรือฝึกทักษะต่าง ๆ และมีการโต้ตอบแบบตัวต่อตัวในห้องเรียน เป็นการเรียนแบบกลับทาง (Flipped Classrooms) หรือ การเรียนที่ผู้เรียนที่มีศักยภาพต่างกัน จะได้เรียนรู้ด้วยเครื่องมือการศึกษาที่ปรับให้เข้ากับความสามารถของผู้เรียน สิ่งที่สำคัญสำหรับผู้เรียนที่มีศักยภาพสูงกว่าค่าเฉลี่ย ก็อาจได้รับบทเรียนและงานมอบหมายที่มีความซับซ้อนและยากขึ้น เพื่อเป็นการท้าทายผู้เรียนให้ได้ค้นคว้าและใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มตามความสามารถทุกมิติ ในขณะที่ผู้เรียนที่มีศักยภาพต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ก็อาจได้รับบทเรียนและโอกาสมากขึ้น รวมทั้งได้รับแรงเสริมทางด้านบวกจากครูผู้สอน จนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ เพื่อนำผู้เรียนไปถึงขั้นที่สูงขึ้น (พิชญ์สินี มะโน, 2562)

นอกจากนี้ บทบาทของครูที่ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง อันจะนำพาผู้เรียนไปสู่ผู้เลือกใช้สื่อในการเรียนรู้ เนื้อหาที่สนใจ วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายรวมถึง การเรียนรู้แบบผสมผสาน การเรียนแบบโครงงาน การเรียนโดยใช้กรณีศึกษา การใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นต้น ผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เรียนเอง จะเป็นวิธีที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ เนื่องจากในอนาคตรูปแบบการทำงานจะเปลี่ยนไป หรือเรียกว่า “วิถีชีวิตถัดไป” (Next Normal) ซึ่งแนวโน้มในอนาคตผู้เรียนจะประกอบอาชีพอิสระโดยนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะแห่งอนาคตเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความฉลาดทางอารมณ์ การคิดวิเคราะห์ ความกระหายที่จะเรียนรู้ การตัดสินใจ การสื่อสารระหว่างบุคคล ความเป็นผู้นำ ทักษะทางเทคโนโลยี และการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของผู้เขียน ในภาวะวิกฤติที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 (Covid-19) พบว่า ผู้เรียนส่วนมากมีความพร้อม

ด้านเทคโนโลยีและศักยภาพ ในการเข้าถึงช่องทางออนไลน์ แต่พบส่วนน้อยที่ยังไม่มีความพร้อมในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ อาทิ โทรศัพท์รุ่นเก่า เครือข่ายผู้ให้บริการ ช่องสัญญาณอินเทอร์เน็ต แต่ในทางตรงกันข้ามได้ข้อค้นพบที่สำคัญคือ ผู้เรียนสามารถมีความตั้งใจในการเรียน เมื่อผู้สอนมีการกระตุ้นผู้เรียนเป็นระยะ ๆ โดยใช้กิจกรรม เรื่องเล่า เกม เข้ามามีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมกลุ่มในห้องเรียนออนไลน์ และการแบ่งงานกันทำเป็นกลุ่ม ตลอดจนเสริมทักษะชีวิต ได้แก่ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางการศึกษา ทักษะการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพครู ทิศทางความก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่จะต้องเตรียมความพร้อม ด้านศักยภาพในการเข้าถึงเทคโนโลยี สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้หลากหลายช่องทาง อาทิ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบออนไลน์ การเรียนรู้แบบผสมผสานผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ และสามารถเข้าถึงช่องทาง หรือสิ่งที่ผู้สอนแนะนำ ผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นการสืบค้นข้อมูล และการแชร์ข้อมูล ผ่าน Website Google Search, YouTube, Google Drive, Google Form และการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Google Meet, Zoom Meeting, Microsoft Teams ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายที่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องปรับตัว ร่วมมือ มีส่วนร่วมใจ ในการทำงานด้านการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงในยุคพลิกผัน

บทสรุป

จากบทความนี้สรุปได้ว่า ทิศทางและแนวโน้มของภาวะผู้นำทางการประถมศึกษาในยุค Digital Disruption ทั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ทุกฝ่ายจะหนุนเสริมให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนา เปลี่ยนแปลง เพื่อไปสู่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล จึงต้องแสดงภาวะผู้นำเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาและห้องเรียน ผ่านความท้าทาย โดยกล้าคิดนอกกรอบ นำสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในห้องเรียนและเสริมสมรรถนะทางด้านความรู้ดิจิทัล ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ ทิศทางและแนวโน้มของภาวะผู้นำทางการประถมศึกษาในยุค Digital Disruption ต้องอาศัยภาวะผู้นำทางการประถมศึกษา ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้สถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ภายใต้ระบบและกลไกการบริหารจัดการองค์กรอย่างเป็นองค์รวม ถือได้ว่าเป็นบทบาทและภารกิจที่ท้าทายเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ จะต้องอาศัยนโยบายและการสร้างบรรยากาศการบริหารไปพร้อม ๆ กัน นำมาซึ่งปัจจัยนำมาสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษาในยุค Disruptive Innovation ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ต้องมีทักษะความสามารถพื้นฐานสำคัญ 5 ประการคือ 1) คิดก่อนทำก่อน 2) การตัดสินใจและถูกต้อง 3) การเรียนรู้จากคนที่มีความประสพการณ์สูง 4) การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ และ 5) การสร้างพลังเครือข่าย ทั้งนี้ อาจขึ้นอยู่กับผู้นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่ผู้บริหารยุคดิจิทัลและครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำเป็นที่จะต้องพัฒนานตนเอง โดยการสร้างเครือข่าย

วิชาชีพในสาขานั้น ๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติอย่างไม่หยุดนิ่ง เพื่อก้าวทันการสอนที่เปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตมิติใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ จันทร์. (2564). การบริหารสถานศึกษายุคโลกพลิกผัน ฉลาดรู้ เท่าทันดิจิทัล. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารศึกษิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). รายงานพันธกิจของคณะกรรมการอิสระ
เพื่อการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- จิณฉัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. อุบลราชธานี:
ศิริธรรมออฟเซต.
- ชนากิต ธิยบเรียง. (2541). วันสำคัญไทย. กรุงเทพฯ: ปิรามิด.
- พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2564. (2464, 23 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 38 หน้า 246.
- พิชญ์สินี มะโน. (2562). ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในยุค Digital Disruption ต่อการศึกษา.
วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 18(1), 1-6.
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2562). การบริหารจัดการศึกษารับมือความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19.
วารสารศิลปะการจัดการ, 4(3), 783-795.
- ยุวดี ยัมรอด, และสำเริง อ่อนสัมพันธุ์. (2561). การบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับคุณภาพผู้เรียน
โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10.
วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(2), 21-32.
- วิชัย วงษ์ใหญ่, และมารุต พัฒนาผล. (2562). การจัดการเรียนรู้ในยุค Disruptive Innovation. กรุงเทพฯ:
ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2551). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: 9119 เทนนิคพรินติง.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). โลกเปลี่ยน คนปรับ หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แนวทางการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส
โคโรนา 2019 (COVID-19) ปีการศึกษา 2563. สืบค้น ธันวาคม 20, 2564 จาก http://www.ccs1.go.th/gis/eoffice/57000001tbl_datainformation/20200703174943JQaUHUy..pdf

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). รายงานการสังเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาไทย ตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). เอกสารประกอบการระดมความเห็น กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทยสู่เศรษฐกิจ สร้างคุณค่าสังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน”. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1995). *MLQ Multifactor Leadership Questionnaire, Leader Form, Rater Form, and Scoring*. California. Palo Alto, CA: Mind Garden.
- Derick Meado. (2016). *The Role of the Principal in Schools*. Retrieved May 2nd, 2021, from: <http://teaching.about.com/od/admin/tp/Role-Of-The-Principal.htm>
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Education administration: Theory, Research, and Practice*. (6th ed.). New York: McGraw-Hill Book.
- Innovation for Education. (2018). *The OECD Handbook for Innovative Learning Environments*. Retrieved May 2nd, 2021, from: <https://www.oecd.org/education/ceri/the-oecd-handbook-for-innovative-learning-environments-9789264277274-en.htm>
- OECD. (2019). *OECD Future of Education and Skills 2030 Conceptual learning framework: LEARNING COMPASS 2030*. Retrieved April 20th, 2021, from: https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/learning-compass-2030/OECD_Learning_Compass_2030_concept_note.pdf
- WHO, UNICEF, & CIFRC (2020). *Key Messages and Actions for COVID-19 Prevention and Control in Schools*. Retrieved December 20th, 2021, from <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/key-messages-and-actions-for-covid-19-prevention-and-control-in-schools-march-2020.pdf>
- York-Barr, J., & Duke, K. (2004). What do we know about teacher leadership?. *Review of Educational Research*, 74(1), 255-366. doi:10.3102/00346543074003255

*****